

Comisiwn
Cydraddoldeb a
Hawliau Dynol

Equality and
Human Rights
Commission

Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac

Addysg

Senedd Cymru

Drwy e-bost yn unig

Gwener 27 Chwefror 2026

Annwyl Gadeirydd,

Testun: Adroddiadau Effaith Cymru ac Adroddiad Etifeddiaeth

Y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol yw rheoleiddiwr cydraddoldeb a hawliau dynol Prydain Fawr a Sefydliad Hawliau Dynol Cenedlaethol statws 'A' ar gyfer Cymru a Lloegr, ac ar gyfer materion a gedwir yn ôl yn yr Alban. Rydym wedi gweithio'n agos gyda'r Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg yn ystod y Chweched Senedd ac roeddem yn meddwl y byddem yn cefnogi eich adrodd etifeddiaeth trwy eich cysylltu â'n Hadroddiadau Effaith Cymru.

[Adroddiad Effaith Cymru 2024 i 2025](#)

Bydd y Comisiwn yn croesawu gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg.

The Commission welcomes correspondence in Welsh or English.

Ff/T: 029 2044 7710

E: correspondence@equalityhumanrights.com

Tŷ'r Cwmnïau (Llawr 1af),
Ffordd y Goron, Caerdydd, CF14 3UZ

Companies House (1st Floor),
Crown Way, Cardiff, CF14 3UZ

equalityhumanrights.com

[Adroddiad Effaith Cymru 2023 i 2024](#)

[Adroddiad Effaith Cymru 2022 i 2023](#)

[Adroddiad Effaith Cymru 2020 i 2021](#)

Mae rhai enghreifftiau, sy'n berthnasol i waith y Pwyllgor, yn ein Hadroddiadau Effaith yn cynnwys:

- Roedd ein [tystiolaeth ac argymhellion](#) i'r Pwyllgor wedi'u hadlewyrchu'n gryf yn eich hadroddiad ac ymchwiliad ar fynediad at addysg i blant anabl a gweithredu diwygiadau. Sicrhaodd ein cyngor i'r Pwyllgor ymlaen llaw fod yr ymchwiliad yn defnyddio Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CRC) a Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau (CRPD) fel fframwaith gyfeirio.
- Roedd adroddiad ymgynghoriad y Pwyllgor ar aflonyddu rhywiol gan gyfoedion mewn ysgolion yn adlewyrchu ein dystiolaeth a'n hargymhellion. Roedd hyn yn cynnwys yr angen i ddiweddarau canllawiau statudol i awdurdodau lleol ar gasglu a dadansoddi data.

Bydd y Comisiwn yn croesawu gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg.

The Commission welcomes correspondence in Welsh or English.

Ff/T: 029 2044 7710

E: correspondence@equalityhumanrights.com

Tŷ'r Cwmnïau (Llawr 1af),
Ffordd y Goron, Caerdydd, CF14 3UZ

Companies House (1st Floor),
Crown Way, Cardiff, CF14 3UZ

equalityhumanrights.com

Monitro cynnydd Llywodraeth Cymru tuag at ei rhwymedigaethau hawliau dynol rhyngwladol

Mae ein [Traciwr Hawliau Dynol](#) yn offeryn ar-lein sy'n monitro pa mor effeithiol y mae llywodraethau Cymru a'r DU yn cyflawni eu rhwymedigaethau hawliau dynol. Ar hyn o bryd mae'n cynnwys mwy na 70 o asesiadau o gamau gweithredu Llywodraeth Cymru mewn ymateb i argymhellion a gyhoeddwyd gan Bwyllgorau Hawliau Dynol y Cenhedloedd Unedig. Credwn fod y sylfaen dystiolaeth hon yn adnodd gwerthfawr ar gyfer llywio adroddiad etifeddiaeth y Pwyllgor, gan ddarparu darlun cyfredol o gyflwr hawliau dynol yng Nghymru ar draws ystod eang o feysydd thematig.

Mae ein briff, [Monitro cynnydd Llywodraeth Cymru tuag at ei rhwymedigaethau hawliau dynol rhyngwladol](#), yn darparu'r cefndir a'r wybodaeth ynghylch prosesau monitro. Mae'r briff hwn yn cyflwyno'r broses ar gyfer monitro cydymffurfiaeth â chytuniadau rhyngwladol y Cenhedloedd Unedig a fydd yn ddefnyddiol i Bwyllgorau yn y dyfodol.

Bydd y Comisiwn yn croesawu gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg.

The Commission welcomes correspondence in Welsh or English.

Ff/T: 029 2044 7710

E: correspondence@equalityhumanrights.com

Tŷ'r Cwmnïau (Llawr 1af),
Ffordd y Goron, Caerdydd, CF14 3UZ

Companies House (1st Floor),
Crown Way, Cardiff, CF14 3UZ

equalityhumanrights.com

Comisiwn
Cydraddoldeb a
Hawliau Dynol

Equality and
Human Rights
Commission

Gwybodaeth Ychwanegol: Briff - Cydraddoldeb a hawliau dynol yng Nghymru.

Mae'r briff hwn yn rhoi cipolwg cadarn, sy'n seiliedig ar dystiolaeth, ar y materion cydraddoldeb a hawliau dynol mwyaf dybryd yng Nghymru, wedi'i gymryd o'n hadroddiad cyflwr y genedl [A yw Cymru'n Decach? 2023](#). Mae hyn yn tynnu sylw at yr hyn a gyflawnwyd yn ystod y Chweched Senedd, yn ogystal â'r materion cydraddoldeb a hawliau dynol y bydd angen mynd i'r afael â nhw yn ystod y Senedd nesaf.

Hoffem fanteisio ar y cyfle hwn i ddiolch i'r Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg am eich gwaith yn ystod y Chweched Senedd. Os oes unrhyw beth yr hoffech i ni ei egluro, neu os hoffech gael rhagor o wybodaeth, rhowch wybod i ni.

Yn gywir,

Ruth Coombs

Pennaeth Cymru

Bydd y Comisiwn yn croesawu gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg.

The Commission welcomes correspondence in Welsh or English.

Ff/T: 029 2044 7710

E: correspondence@equalityhumanrights.com

Tŷ'r Cwmnïau (Llawr 1af),
Ffordd y Goron, Caerdydd, CF14 3UZ

Companies House (1st Floor),
Crown Way, Cardiff, CF14 3UZ

equalityhumanrights.com

Comisiwn
Cydraddoldeb a
Hawliau Dynol

Equality and
Human Rights
Commission

Ffôn uniongyrchol: 029 2044 7710

Bydd y Comisiwn yn croesawu gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg.

The Commission welcomes correspondence in Welsh or English.

Ff/T: 029 2044 7710

E: correspondence@equalityhumanrights.com

Tŷ'r Cwmnïau (Llawr 1af),
Ffordd y Goron, Caerdydd, CF14 3UZ

Companies House (1st Floor),
Crown Way, Cardiff, CF14 3UZ

equalityhumanrights.com

Papur briffio

Cydraddoldeb a hawliau dynol yng Nghymru

Awst 2025

EHRC Cymru

Cynnwys

Rhagair.....	2
Ynghylch y papur briffio hwn	3
Trawsbynciol/fframwaith	5
Addysg.....	7
Gwaith	10
Safonau byw	14
Iechyd a gofal cymdeithasol.....	17
Cyfiawnder a diogelwch personol.....	20
Cyfranogiad	24
Casgliadau	27
Cysylltiadau	29
Gwasanaeth Cynggori a Chymorth Cydraddoldeb (EASS).....	29

Rhagair

Pwy ydym ni

Y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol yw'r rheoleiddiwr cydraddoldeb ar gyfer Prydain Fawr a'r Sefydliad Cenedlaethol Hawliau Dynol ar gyfer Cymru a Lloegr, ac ar gyfer materion a gedwir yn ôl yn yr Alban. Mae gennym fandad statudol i gynghori Llywodraeth Cymru a'r Senedd ar faterion sy'n ymwneud â chydraddoldeb a hawliau dynol.

Mae Deddf Cydraddoldeb 2006 yn gosod dyletswyddau ar y Comisiwn i roi cyngor i lywodraethau ar ddeddfiadau cydraddoldeb a hawliau dynol.¹ Dysgwch fwy am waith y Comisiwn ar ein [gwefan](#).

Fel Sefydliad Cenedlaethol Hawliau Dynol (NHRI) statws A, cawn ein hasesu yn erbyn [Egwyddorion Paris](#). Ail-achredwyd y Comisiwn ddiwethaf fel NHRI statws A ym mis Mai 2024.

¹ [Deddf Cydraddoldeb 2006](#), adran 11 [cyrchwyd 22 Tachwedd 2024]

Ynghylch y papur briffio hwn

Diben

Mae'r briff hwn yn rhoi cipolwg cadarn, sy'n seiliedig ar dystiolaeth, ar y materion cydraddoldeb a hawliau dynol mwyaf dybryd yng Nghymru heddiw. Bydd yn helpu darpar ymgeiswyr a phleidiau gwleidyddol i ddeall yr heriau sydd o'u blaenau wrth iddynt baratoi eu hunain ar gyfer yr etholiad a thymor newydd y Senedd, a datblygu eu cynlluniau eu hunain ar gyfer 2026 a thu hwnt.

Mae'n rhoi crynodeb o rai agweddau allweddol ar ein Monitor Cydraddoldeb a Hawliau Dynol: A yw Cymru'n Decach? 2023, a nodir ym meysydd allweddol bywyd. Mae'r trosolwg hwn yn defnyddio data i fesur cynnydd ar gydraddoldeb a hawliau dynol yng Nghymru. Bwriedir iddo gefnogi penderfyniadau sy'n seiliedig ar dystiolaeth.

Ein nod yw ysgogi gweithredu a newid ystyrllon, er mwyn gwneud bywyd yn decach i bawb.

Y dull a gymerwyd

Mae'r dystiolaeth ar gyfer y briff hwn wedi'i chymryd o'n Monitor Cydraddoldeb a Hawliau Dynol: A yw Cymru'n Decach? 2023. Lle nad oes tystiolaeth benodol Gymreig ar gael, er enghraifft lle mae data ar goll neu nad yw wedi'i ddadgrynhoi'n ddigonol, rydym wedi defnyddio tystiolaeth berthnasol o'n hadroddiad Prydain Fawr "Monitor Cydraddoldeb a Hawliau Dynol 2023".

Y Monitor Cydraddoldeb a Hawliau Dynol 2023 yw ein hadolygiad o gyflwr y genedl ar gyfer Prydain. Mae sut rydym yn asesu cydraddoldeb a hawliau dynol ar gyfer yr adolygiad hwn wedi'i nodi yn ein [Fframwaith Mesur](#). Mae hyn yn egluro sut y gwnaethom archwilio gwahanol ardaloedd o fywyd, yr ydym yn eu galw'n feysydd. Mae'r briff hwn yn crynhoi ein canfyddiadau ar gyfer y meysydd allweddol o ddiddordeb i ymgeiswyr a phleidiau gwleidyddol cyn y Senedd nesaf.

Gallwch ddarllen dadansoddiad manwl pellach yn y [Monitor Cydraddoldeb a Hawliau Dynol 2023: A yw Cymru'n Decach?](#) a'r [Monitor Cydraddoldeb a Hawliau Dynol 2023](#).

Trawsdorri/fframwaith

Crynodeb

Mae'r bennod hon yn adrodd ar ganfyddiadau cyffredinol pwysig ar gydraddoldeb a hawliau dynol yng Nghymru nad ydynt o reidrwydd yn gysylltiedig â nodwedd gwarchodedig penodol a/neu faes.² Mae bylchau data a thystiolaeth yng Nghymru yn cyfyngu ar ein gallu i gynnal asesiad cynhwysfawr o gynnydd cydraddoldeb a hawliau dynol yng Nghymru.

Mae bylchau data yn bodoli ar draws pob nodwedd warchodedig ac mae diffyg data wedi'i ddadgyfuno yn ôl nodwedd warchodedig ar draws meysydd polisi a fyddai'n cryfhau polisi a gwneud penderfyniadau sy'n seiliedig ar dystiolaeth. Dylai dulliau casglu data ganiatáu ar gyfer croestoriadaeth a chynnwys dulliau ansoddol a meintiol.

Mae'n hanfodol bod bylchau data a thystiolaeth yn parhau i gael eu llenwi er mwyn cael dealltwriaeth genedlaethol, ranbarthol a sectoraidd gliriach o faterion cydraddoldeb a hawliau dynol yng Nghymru. Mae dystiolaeth o'r fath hefyd yn hanfodol i ddeall effeithiau COVID-19 a chynnydd yng nghostau byw yn well.

Canfyddiadau allweddol

Gostyngodd cyfran trigolion Cymru tair oed neu hŷn a oedd â sgiliau yn y Gymraeg ychydig rhwng 2011 a 2021, fel y gwnaeth y gyfran a nododd eu bod yn gallu siarad Cymraeg. (Mae nifer y trigolion Cymru a aned y tu allan i'r DU wedi cynyddu 28.3% ers 2011).

Cyflawnodd cyfran lai o blant sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim (FSM) 5 TGAU gradd A*-C (52.5%) yn 2020/21 o'i gymharu â'r rhai nad ydynt yn gymwys (79.8%). Nid yw'r bwlch cyrhaeddiad wedi newid ers yr adroddiad diwethaf ac mae'n parhau i fod yn uwch na'r bwlch yn Lloegr.

Yn 2021/22, roedd 57.2% o bobl yng Nghymru 16 oed a throsodd mewn cyflogaeth. Fodd bynnag, mae twf cyflogaeth cyn y pandemig wedi aros yn ei unfan ers ein hadolygiad statudol diwethaf, gyda'r enillion mewn cyflogaeth yn lleihau.

Yng Nghymru mae cyfraddau tlodi oedolion a phlant wedi bod yn amrywiol. Mae'n rhy gynnar i'r data ddangos effaith lawn y pandemig a'r argyfwng costau byw ond yn 2020/22 roedd dros un o bob pump o bobl (oedolion a phlant), a thros un o bob pedwar o blant, yn byw mewn tlodi incwm cymharol.

Rhwng 2020 a 2022 bu i nifer y teuluoedd mewn llety dros dro yng Nghymru bron a dyblu o 2,324 i 4,465 o aelwydydd.

Mae amcangyfrifon disgwyliad oes ar enedigaeth ar gyfer Cymru yn awgrymu bod gwelliannau mewn disgwyliad oes wedi bod yn arafu, gydag awgrymiadau bod marwolaethau COVID-19 wedi cyfrannu at ostyngiad mewn disgwyliad oes yn y ffigurau diweddaraf. Mae disgwyliad oes cyfartalog yng Nghymru yn is nag yn Lloegr ond yn uwch nag yn yr Alban.

Addysg

Beth sydd wedi gwella?

Rhwng 2018/19 a 2020/21, gwellodd cyrhaeddiad TGAU ar gyfer disgyblion ag anabledd / Anghenion Addysgol Arbennig (AAA) ar gyfradd uwch nag ar gyfer y rhai heb anabledd / AAA. Fodd bynnag, mae bwlch mawr yn parhau rhwng y ddau grŵp.

Mae disgyblion lleiafrifoedd ethnig yn gyson yn cyflawni cyfraddau cyrhaeddiad uwch ar TGAU na phlant Gwyn Prydeinig, gwahaniaeth sydd wedi cynyddu ychydig ers 2015/16. Fodd bynnag, mae amrywiadau mewn cyrhaeddiad rhwng ethnigrwydd.

Rhwng 2012 a 2017, yn natblygiad y blynyddoedd cynnar, lleihaodd y bwlch cyrhaeddiad rhwng y rhai sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim a'r rhai nad ydynt yn gymwys. Culhaodd y bwlch cyrhaeddiad blynyddoedd cynnar rhwng y rhai sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim a'r rhai nad ydynt yn gymwys o 21.4 pwynt canran i 17.0 pwynt canran ar gyfer bechgyn ac o 15.3 pwynt canran i 11.5 pwynt canran ar gyfer merched.

Bu cynnydd yng nghyfran y Cristnogion a'r rhai heb Grefydd sy'n cael gradd, o 22.9% a 23.7% yn y drefn honno yn 2012/13 i 32.3% a 31.0% yn 2021/22. Er gwaethaf hyn, nhw yw'r grwpiau sydd leiaf tebygol o gael gradd o hyd.

Canfu dadansoddiad o ddata Arolwg Poblogaeth Blynyddol (APS) ar Gymru mai pobl 55–64 oed sydd leiaf tebygol o fod wedi gwneud unrhyw weithgaredd dysgu yn ystod y tri mis blaenorol. Fodd bynnag, mae nifer y bobl o'r oedran hwn sy'n cymryd rhan mewn gweithgareddau dysgu wedi tyfu'n gyson rhwng 2010/11 (12.6%) a 2021/22 (16.6%).

Beth sydd wedi gwaethygu?

O ran cyrhaeddiad yn y blynyddoedd cynnar, mae plant ag anabledd / AAA yng Nghymru yn cwmpo y tu ôl i blant heb anabledd / AAA ar gyfradd gyflymach nag yn Lloegr neu'r Alban.

Gwelodd plant Sipsiwn, Roma a Theithwyr ostyngiadau mawr yn natblygiad y blynyddoedd cynnar gan ostwng o 56.2% yn 2016/17 i 48.8% yn 2018/19.

Mae cyfraddau gwaharddiadau parhaol a phenodol o'r ysgol wedi bod yn codi, ac mae cyfraddau'n parhau'n sylweddol uwch i fechgyn nag i ferched.

Bu cynnydd yn nifer y bobl ifanc 16–18 oed nad oeddent mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant (NEET) ar ddiwedd 2021, sef 13.6% (14,200) o'i gymharu â 11.7% (11,900) ar ddiwedd 2020. Bu cynnydd bach hefyd yn nifer y bobl ifanc 19–24 oed oedd yn NEET yn 2021, sef 16.3% (37,800) o'i gymharu â 15.8% (37,700) yn 2020.

Anghydraddoldebau parhaus

Yn 2018/19, y bwlch cyrhaeddiad mewn datblygiad blynyddoedd cynnar ar gyfer plant Sipsiwn, Roma a Theithwyr o'i gymharu â phlant Gwyn Prydeinig oedd y mwyaf o'r holl grwpiau ethnig sef -35.0 pwynt canran.

Mae merched yn fwy tebygol na bechgyn o gyflawni'r canlyniadau disgwyledig yn y blynyddoedd cynnar. Yn 2018/19 roedd bwlch o 8.8 pwynt canran yng nghyfran y merched a'r bechgyn a gyflawnodd lefel dda o ddatblygiad yn y blynyddoedd cynnar. Roedd y bwlch lleiaf yn 2016/17 (ar 7.1 pwynt canran).

Mae disgyblion o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn cael eu gwahardd ar gyfraddau uwch yn gyffredinol na disgyblion Gwyn, ond mae amrywiadau rhwng ethnigrwydd. Er enghraifft, mae myfyrwyr Tsieineaidd yn cael eu gwahardd yn barhaol ar y gyfradd isaf a myfyrwyr Asiaidd ar yr uchaf.

Mae anghydraddoldebau hiliol mewn profiadau o fwlio yn ysgolion Cymru. Yn ôl canfyddiadau'r Rhwydwaith Ymchwil Iechyd Ysgolion (SHRN), yn 2017/18 plant Sipsiwn, Roma, Teithwyr a Gwyn Gwyddelig a adroddodd y cyfraddau uchaf o gael eu bwlio wyneb yn wyneb (45% a 48% yn y drefn honno) a seiberfwlio (33% a 27%). Roeddent hefyd yn adrodd mai nhw oedd fwyaf tebygol o fod wedi bwlio person arall.

Mae'r bwlch anfantais barhaus wedi aros yr un fath ers 2011. Roedd disgyblion sy'n profi anfantais barhaus tua 29 mis ar ei hôl hi o ran cynnydd addysgol yn 2019.

Ar adeg Cyfrifiad 2021, roedd tua 8,200 o ofalwyr ifanc yng Nghymru (1.8% o blant 5–17 oed). Gall gofynion gofalu effeithio ar gyrhaeddiad addysgol ac atal gofalwyr ifanc rhag cyflawni eu potensial.

Mae dadansoddiad o ddata Llywodraeth Cymru ar gyfer 2021 yn awgrymu bod dynion ychydig yn fwy tebygol (8.9%) na menywod (7.3%) o beidio â chael unrhyw gymwysterau. Mae cyfrannau uwch o ddynion na menywod heb unrhyw gymwysterau ym mhob grŵp oedran hyd at 50–59 oed a 60–64 oed. Mae menywod yn fwy tebygol na dynion o feddu ar gymwysterau ar lefel 4 (TGAU) neu uwchlaw hynny.

Gwaith

Beth sydd wedi gwella?

Mae cyfraddau cyflogaeth ar gyfer y rhai 16 oed a throsodd wedi cynyddu rhwng 2011/12 (57.6%) a 2019/20 (61.3%), tra bod cyfraddau diweithdra ac anweithgarwch economaidd wedi gostwng.

Mae pob grŵp ethnig mawr wedi gweld twf cyflogaeth rhwng 2010/11 a 2019/20, gyda thwf arbennig o fawr ar gyfer grwpiau ethnig Du (o 54.0% i 63.6%) a Phacistanaid (43.9% i 54.5%). Mae'r bwlch cyflogaeth rhwng grwpiau Gwyn Prydeinig a Du wedi cau'n llwyr, ac mae'r bwlch Gwyn Prydeinig/Pacistanaid wedi culhau'n sylweddol. Fodd bynnag, mae'r newid yn amrywio rhwng grwpiau Du Affricanaidd a Charibïaidd, a rhwng y rhywiau o fewn y grŵp ethnig Du.

Rhwng 2013/14 a 2020/21, tyfodd cyfraddau cyflogaeth oedolion anabl o 31.7% i 40.1%, ac wedi hynny, culhaodd y bwlch cyflogaeth gydag oedolion nad ydynt yn anabl. Fodd bynnag, mae tystiolaeth yn awgrymu y gallai cyfraddau cyflogaeth uwch ar gyfer pobl anabl gael eu gyrru'n rhannol gan gynnydd mewn nifer yr achosion o anabled ym Mhrydain.

Yng Nghymru (ond nid yn Lloegr na'r Alban), mae cyfran y gweithwyr lleiafrifoedd ethnig mewn cyflogaeth ansicr wedi gostwng rhwng 2010/11 a 2019/20. Fodd bynnag, mae gweithwyr lleiafrifoedd ethnig yn dal yn fwy tebygol o fod mewn gwaith ansicr na gweithwyr Gwyn Prydeinig.

Beth sydd wedi gwaethygu?

Yn ystod y pandemig, gwrthdrowyd tueddiadau blaenorol. Rhwng 2019/20 a 2021/22, gostyngodd cyfraddau cyflogaeth, cododd cyfraddau diweithdra, tra cododd cyfraddau anweithgarwch economaidd o 36.2% i 37.1%. Effeithiodd cyfnod y pandemig ar grwpiau mewn gwahanol ffyrdd:

- Mae grwpiau ethnig gwyn (fel cyfanrwydd) wedi dangos dirywiad mewn cyflogaeth a thwrf mewn anweithgarwch economaidd. Fodd bynnag, dangosodd lleiafrifoedd ethnig nad ydynt yn wyn (fel cyfanrwydd) anweithgarwch economaidd heb ei newid yn ystod y pandemig.
- Mae oedolion 55–64 oed wedi dangos dirywiad sylweddol mewn cyflogaeth a chynnydd mewn anweithgarwch economaidd a diweithdra.

Yng Nghymru, dangosodd cyfradd cyflogaeth ansicr gweithwyr anabl gynnydd sylweddol yn 2021/22, gan greu bwlch sylweddol rhwng gweithwyr anabl a gweithwyr nad ydynt yn anabl.

Er bod enillion gweithwyr anabl wedi tyfu, mae'r bwlch enillion rhwng gweithwyr anabl a gweithwyr nad ydynt yn anabl wedi ehangu dros amser, o 12.0% yn 2013/14 i 15.6% yn 2019/20.

Rhwng 2013/14 a 2019/20, daeth gweithwyr anabl yn fwyfwy tebygol na gweithwyr nad ydynt yn anabl o fod mewn galwedigaeth â chyflog isel, wrth i'r bwlch rhwng canran y gweithwyr anabl a'r rhai nad ydynt yn anabl mewn galwedigaeth â chyflog isel ehangu.

Mae gweithwyr Du (38.4%) yn fwy tebygol nag unrhyw grŵp ethnig arall o weithio mewn galwedigaeth â chyflog isel ac mae hyn wedi aros yn debyg ers 2011/12 (er gwaethaf y rhan fwyaf o grwpiau ethnig eraill yn dangos dirywiad). Mae hyn yn golygu bod y bwlch rhwng canran y gweithwyr Du a Gwyn Prydeinig mewn galwedigaeth â chyflog isel wedi ehangu.

Er gwaethaf twf hirdymor mewn cyflogaeth ymhlith y grŵp oedran 55–64, nid yw eu henillion wedi tyfu mewn termau real rhwng 2010/11 a 2019/20. Mae hyn wedi creu bwlch cyflog o 10.9% gyda gweithwyr 45–54 oed, a welodd dwf o 52% mewn enillion canolrifol fesul awr yn ystod yr un cyfnod.

Anghydraddoldebau parhaus

Mae sawl grŵp yn parhau i ennill llai yn 2019/20:

- Gweithwyr anabl o'u cymharu â gweithwyr nad ydynt yn anabl (bwlch enillion o 15.6%). Mae bylchau enillion yn arbennig o fawr i weithwyr ag anawsterau dysgu neu anabledau (bwlch enillion o 31.3%).
- Gweithwyr Bangladeshaidd o'u cymharu â phob grŵp ethnig arall (enillion 16.7% yn is na Gwyn Prydeinig) ac yna gweithwyr Pacistanaidd (10.5% yn is na Gwyn Prydeinig).
- Mae gan weithwyr Mwslimaidd gyflogau is na phob grŵp crefyddol/cred arall (15.8% yn is na gweithwyr heb Grefydd).

Mae pobl 16–24 oed a 55–64 oed yn parhau i fod â chyfraddau cyflogaeth is na phob grŵp arall o dan 65 oed. Mae'r ddau grŵp hyn yn dangos cyfraddau uwch o anweithgarwch economaidd (hyd yn oed wrth eithrio myfyrwyr) ac mae pobl iau hefyd yn parhau i fod â chyfraddau diweithdra uwch. Ar ben hynny, mae gweithwyr 16–24 oed a gweithwyr dros 70 oed yn fwy tebygol na gweithwyr eraill o fod mewn cyflogaeth ansicr. Mae tystiolaeth o'r CIPD yn awgrymu bod pobl ifanc hefyd wedi'u gorgynrychioli mewn contractau dim oriau.

Safonau byw

Beth sydd wedi gwella?

Gostyngodd tlodi cymharol ar ôl costau tai yng Nghymru rhwng 2015/16 a 2019/20 ar gyfer:

- oedolion 25–34 oed o 28.5% i 20.0%
- oedolion 45–54 oed o 24.8% i 17.6%
- oedolion nad ydynt yn anabl o 22.4% i 17.9%
- dynion o 25.2% i 20.0%

Gostyngodd amddifadedd materol difrifol dros y tymor hir ar gyfer oedolion o oedran gweithio, o 26.1% yn 2010/11 i 14.2% yn 2019/20. Rhwng 2015/16 a 2019/20 gostyngodd amddifadedd materol difrifol ar gyfer:

- oedolion 25–34 oed, o 28.1% i 19.9%
- oedolion anabl (40.5% i 24.3%) ac oedolion nad ydynt yn anabl (15.3% i 11.0%), er ei fod yn parhau i fod yn uwch ymhlith oedolion anabl nag oedolion nad ydynt yn anabl

Beth sydd wedi gwaethygu?

Cododd tlodi cymharol ar ôl costau tai yng Nghymru ar gyfer:

- oedolion 65–74 oed, o 10.4% yn 2010/11 i 18.0% yn 2019/20
- oedolion Cristnogol, o 15.0% yn 2011/12 i 20.2% yn 2018/19

Mae nifer yr aelwydydd mewn llety dros dro wedi codi o 2,324 ym mis Mawrth 2020 i 4,465 ym mis Mawrth 2022, yn ôl data gan Lywodraeth Cymru.

Cododd cyfraddau tlodi ymhlith pobl 65–74 oed o 10.4% yn 2010/11 i 18.0% yn 2019/20. Yn 2021, roedd 41% o'r holl aelwydydd tlodi tanwydd yn cael eu harwain gan rywun 65 oed neu hŷn.

Anghydraddoldebau parhaus

Nid yw tlodi cymharol ar ôl costau tai wedi gweld newid ystadegol arwyddocaol yn y tymor hir ar gyfer y boblogaeth oedolion na phlant yn gyffredinol, a oedd yn 20.9% a 31.3% yn y drefn honno yn 2019/20. Dyma rai grwpiau â chyfradd tlodi gyson uchel:

- oedolion 16–24 oed (27.6%) a 35–44 oed (27.8%)
- oedolion anabl (27.3%) sy'n parhau i fod yn fwy tebygol o fod mewn tlodi nag oedolion nad ydynt yn anabl (17.9%)
- aelwydydd rhiant sengl. Yn ôl dadansoddiad Llywodraeth Cymru, o 2020 i 2022, roedd 38% o aelwydydd rhiant sengl mewn tlodi. Mae data o Gyfrifiad 2021 yn dangos bod y rhan fwyaf (89.1%) o aelwydydd rhiant sengl yn cael eu harwain gan fenywod.

Nid oedd unrhyw newid ystadegol arwyddocaol mewn amddifadedd materol difrifol rhwng 2015/16 a 2019/20 ar gyfer oedolion 35–44 oed (16.4% i 17.7%).

Mae prinder lleiniau carafanau Sipsiwn a Theithwyr o hyd. Cynyddodd nifer y lleiniau ar safleoedd a ddarperir gan awdurdodau lleol o ddim ond 10 rhwng Gorffennaf 2018 a Gorffennaf 2022 (o 399 i 409), yn ôl data gan Lywodraeth Cymru.

Mae rhieni sengl ac oedolion o grwpiau ethnig Du a lleiafrifoedd ethnig eraill yn parhau i gael eu gor-gynrychioli ymhlith ceisiadau digartrefedd:

- Yn 2018/19, roedd aelwydydd rhiant sengl yn cynnwys 32.3% o achosion digartrefedd yn ôl dadansoddiad gan Lywodraeth Cymru
- Yn 2021/22, roedd 2.8% o ymgeiswyr a oedd dan fygythiad o ddigartrefedd neu a ganfu eu hunain yn ddigartref yn Ddu, ac roedd 5.1% o grŵp ethnig arall yn ôl data gan StatsWales

Mae ymchwil yn awgrymu bod gan 18% o anheddau yng Nghymru o leiaf un perygl categori 1, gan roi iechyd pobl hŷn mewn perygl penodol.

Iechyd a gofal cymdeithasol

Beth sydd wedi gwella?

Cynyddodd cyfran y bobl anabl a nododd iechyd da neu dda iawn o 35.8% i 37.7% rhwng 2016/17 a 2019/20, fodd bynnag, roedd hyn yn dal yn llawer is na'r rhai nad ydynt yn anabl (89.2% yn 2019/20).

Mae data'r Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS) yn dangos bod rhywfaint o welliant yng nghyfradd hunanladdiad y rhai 15–24 oed wrth i hyn ostwng rhwng 2016 a 2019, o 11.7 i 7.5 marwolaeth fesul 100,000 o bobl. Nid oes unrhyw newid sylweddol wedi bod ym mhob grŵp oedran arall.

Cynyddodd cyfran y defnyddwyr gofal cymdeithasol a gytunodd fod gwasanaethau gofal a chymorth wedi eu helpu i gael ansawdd bywyd uwch ar gyfer y rhai 65–74 oed (o 76.0% yn 2018/19 i 85.7% yn 2020/21) ac ar gyfer defnyddwyr gofal cymdeithasol Cristnogol (o 71.6% yn 2018/19 i 84.3% yn 2020/21).

Beth sydd wedi gwaethygu?

Mae dadansoddiad yr ONS yn dangos bod disgwyliad oes wedi gostwng rhwng 2018 a 2020 o 0.9 mlynedd i 82.1 mlynedd i fenywod ac 1.2 mlynedd i 78.3 mlynedd i ddynion. Mae hyn yn gysylltiedig â mwy o farwolaethau o COVID-19.

Yn 2019/20, roedd menywod yn llai tebygol o nodi eu bod mewn iechyd da neu dda iawn na dynion (69.9% o'i gymharu â 72.9% yn y drefn honno). Mae iechyd menywod wedi dirywio o 2016 pan adroddasant lefelau tebyg i ddynion (72.9% i fenywod o'i gymharu â 73.2% i ddynion).

Gwelodd cyfnod pandemig COVID-19 dueddiadau negyddol ar gyfer iechyd meddwl nifer o grwpiau:

- Canfu adolygiad gan Lywodraeth Cymru fod 69% o bobl lesbiaidd, hoyw a deurywiol wedi nodi iselder, gan godi i 90% ymhlith y rhai a oedd wedi profi homoffobia neu drawsffobia.
- Canfu'r Rhwydwaith Ymchwil Iechyd Ysgolion fod plant a phobl ifanc â symptomau uchel iawn o iechyd meddwl gwael wedi cynyddu o un o bob pump i un o bob pedwar rhwng 2019 a 2021.
- Canfu Dadansoddiad Cyllidol Cymru fod menywod wedi nodi dirywiad mewn iechyd meddwl rhwng Ebrill 2020 a Mawrth 2021 o'i gymharu â 2009–2019. Cynyddodd lefelau symptomau cyfartalog iechyd meddwl gwael ymhlith menywod fwyaf ym mis Ionawr 2021 (16.2% o'i gymharu â'r un mis cyn y pandemig).
- Canfu'r dadansoddiad hwn hefyd fod lleiafrifoedd ethnig wedi'u heffeithio'n anghymesur gan golli ffactorau a oedd yn amddiffyn iechyd meddwl, fel cyflogaeth sefydlog a diogel. Er enghraifft, roedd gweithwyr o ethnigrwydd Bangladeshaidd dros dair gwaith yn fwy tebygol o weithio mewn diwydiant a gaeodd dros COVID-19 o'i gymharu â gweithwyr Gwyn.

Roedd cyfradd y plant oedd yn derbyn gofal gan awdurdodau lleol wedi bod yn cynyddu'n sylweddol o 5,160 yn 2010 i 5,610 yn 2015.

Anghydraddoldebau parhaus

Yn 2018/19, adroddodd rhai grwpiau am iechyd meddwl gwaeth:

- Adroddodd mwy o oedolion lesbiaidd, hoyw a deurywiol am iechyd meddwl gwaeth (31.8%) nag oedolion heterorywiol (20.9%)
- Adroddodd menywod am ganlyniadau iechyd meddwl gwaeth na dynion (22.6% o'i gymharu â 20.3%)
- Nododd 34.3% o oedolion anabl fod ganddynt iechyd meddwl gwael, o'i gymharu â 15.4% o bobl nad ydynt yn anabl

Canfu rhwydwaith iechyd ac Ymchwil Ysgolion fod 41% o blant Sipsiwn a Theithwyr wedi nodi lefelau uchel iawn o symptomau sy'n gysylltiedig ag iechyd meddwl gwael yn 2021.

Canfu ymchwil gan rwydwaith meincnodi'r GIG fod y galw am wasanaethau iechyd meddwl i blant a phobl ifanc yn uchel, ond bod rhai grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol:

- Rhwng 2020 a 2022 bu cynnydd o 39% yn y galw am wasanaethau iechyd meddwl cymunedol.

- Mae plant Asiaidd, Cymry Asiaidd ac Asiaidd Brydeinig heb gynrychiolaeth ddigonol mewn llwythi achosion cymunedol, tra bod plant Duon wedi'u gorgynrychioli mewn gwelyau cleifion mewnol.

Canfu rhwydwaith meincnodi'r GIG hefyd fod amseroedd aros ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl plant a phobl ifanc (CAMHS) yng Nghymru yn uwch na chyfartaledd y DU. Yn 2021/22, roedd un o bob pedwar claf yng Nghymru, o'i gymharu ag un o bob pump claf yn y DU, yn aros am dros 18 wythnos.

Cyfiawnder a diogelwch personol

Beth sydd wedi gwella?

Mae data'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid yn dangos bod nifer y plant sydd mewn cadwad ieuencid wedi gostwng. Ar gyfartaledd, roedd 450 o blant 10–17 oed yn y ddalfa yng Nghymru a Lloegr yn 2021/22, gostyngiad o 47% ers 2018/19 a'r nifer isaf a gofnodwyd erioed.

Mae amcangyfrif o nifer yr achosion o droseddau casineb yn Arolwg Troseddau Cymru a Lloegr wedi gostwng rhwng 2007–2009 a 2017–2020, er nad ar draws yr holl linyddau a fonitwyd. Dros y cyfnod hwn:

- mae troseddau casineb cyfeiriadedd rhywiol wedi gostwng 67%, er bod y gostyngiad hwn wedi arafu ers 2012–2015
- mae troseddau casineb anabledd wedi gostwng 38%
- mae troseddau casineb hil wedi gostwng 31%, er bod hyn yn ymddangos fel pe bai'n lefelu ers tua 2012–2015, pan nad yw'r gwahaniaethau bellach yn arwyddocaol yn ystadegol

Mae data o'r Swyddfa Gartref yn dangos bod cofnodi troseddau casineb gan yr heddlu wedi cynyddu'n gyffredinol dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf. Credir bod hyn oherwydd gwelliannau yn y ffordd y mae heddluoedd yn adrodd am y troseddau hyn ac yn eu harferion cofnodi. Roedd troseddau casineb a gofnodwyd ar gyfer pob maes ar ei lefel uchaf yn 2021/22.

Beth sydd wedi gwaethygu?

Mae data o'r Swyddfa Gartref yn dangos bod cyfanswm o 20,919 o bobl wedi mynd i mewn i gadw mewnfudwyr yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2025 o dan bwerau mewnfudo, 10% yn uwch na'r flwyddyn flaenorol. Mae'r cynnydd hwn yn parhau â thuedd ar i fyny a welwyd ers 2023 a ddilynodd duedd ar i lawr tymor hwy ers 2015³.

Mae dadansoddiad y Swyddfa Gartref o ddata troseddau a gofnodwyd gan yr heddlu yn dangos cynnydd gwirioneddol mewn troseddau a waethygyd gan hiliaeth a chrefydd o amgylch digwyddiadau sbarduno allweddol, gan gynnwys Refferendwm yr UE a phrotestiadau Black Lives Matter a gwrthbrotestiadau asgell dde eithafol.

Ni gostyngodd troseddau casineb â chymhelliant crefyddol rhwng 2007–2009 a 2017–2020, mewn ffordd debyg i droseddau casineb eraill.

Mae cyhuddiadau am droseddau treisio wedi gostwng. Canfu ein dadansoddiad o ddata canlyniadau'r heddlu yng Nghymru a Lloegr, rhwng 2015/16 a 2020/21, fod cyfran y troseddau treisio ar gyfer dioddefwyr benywaidd 16 oed a throsodd wedi gostwng o 10.5% i 2.6%, tra ar gyfer dioddefwyr gwrywaidd 16 oed a throsodd wedi gostwng o 5.1% i 1.0%.

Nid yw rhai achosion yn gorffen mewn cyhuddiad gan yr heddlu oherwydd bod dioddefwyr yn tynnu eu hachos yn ôl. Mae dioddefwyr benywaidd wedi bod yn gyson yn fwy tebygol o dynnu eu hachos yn ôl pan gaiff y person amheus ei adnabod na dioddefwyr gwrywaidd.

³Faint o bobl sy'n cael eu cadw o dan bwerau mewnfudo yn y DU? Y Swyddfa Gartref 25 Mehefin 2025 [cyrchwyd 28 Gorffennaf 2025]

Canfu ein dadansoddiad o ddata canlyniadau'r heddlu fod cyfran y dioddefwyr benywaidd 16 oed a throsodd a dynnodd eu hachosion yn ôl pan gafodd y person amheus ei adnabod wedi cynyddu o 35.4% yn 2015/16 i 42.0% yn 2020/21, tra ar gyfer dioddefwyr gwrywaidd, arhosodd yn gymharol sefydlog, gan gynyddu o 21.5% yn 2015/16 i 23.6% yn 2020/21 yn unig.

Canfu ein hymchwiliad i brofiad pobl anabl o'r system cyfiawnder troseddol fod y defnydd cynyddol o gysylltiadau o bell yn rhwystro cyfranogiad effeithiol a bod diffynyddion niwroamrywiol yn ei chael hi'n arbennig o anodd dilyn a chymryd rhan mewn achosion.

Anghydraddoldebau parhauss

Mae ystadegau'r Swyddfa Gartref yn dangos bod pobl Dduon yng Nghymru a Lloegr yn fwy tebygol o gael eu harestio, cael grym yn cael ei ddefnyddio yn eu herbyn gan yr heddlu, a bod yn destun stopio a chwilio.

- Yn 2021/22 roedd y gyfradd arestio 2.4 gwaith yn uwch i bobl Dduon na phobl Wynion ac 1.3 gwaith yn uwch i bobl o'r grŵp ethnig cymysg. Roedd y gyfradd arestio i bobl Asiaidd (0.8) a grwpiau ethnig eraill (0.9) yn is na phobl Wynion am y tro cyntaf.

- Defnyddiodd yr heddlu rym yn erbyn pobl Dduon ar gyfradd 3.5 gwaith yn uwch nag yn erbyn pobl Wynion yn 2021/22 (3.0 wrth eithrio Heddlu'r Metropolitan).

- Ar ddiwedd mis Mawrth 2022, cafodd pobl Dduon eu stopio a'u chwilio 4.9 gwaith yn amlach na phobl Wynion, i lawr o 5.6 yn 2020/21.

Mae data'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn dangos bod unigolion Duon yn parhau i gael eu gorgynrychioli mewn carchardai yng Nghymru a Lloegr. Yn 2022, datganodd 13% o garcharorion yng Nghymru a Lloegr eu bod o grŵp ethnig Du neu Ddu Prydeinig (o'i gymharu â 4% yn y boblogaeth). Mae hyn wedi aros yn sefydlog ers 2013.

Canfu arolygon Arolygiaeth Carchardai EM fod carcharorion anabl yng Nghymru a Lloegr yn fwy tebygol o ddweud nad oeddent yn teimlo'n ddiogel.

Amcangyfrifodd dadansoddiad ONS o Arolwg Troseddau Cymru a Lloegr fod 121,000 o fenywod yn profi treisio a 103,000 yn profi ymosodiad trwy dreiddiad y flwyddyn, o'i gymharu â 7,000 a 16,000 o ddynion yn profi treisio ac ymosodiad trwy dreiddiad yn y drefn honno. Mae hyn wedi aros yn sefydlog dros amser.

Cyfranogiad

Beth sydd wedi gwella?

Yn etholiad Senedd 2021 (ar gyfer y Chweched Senedd) roedd 43.3% o aelodau etholedig y cynulliad yn fenywod, cynnydd o 41.7% yn etholiadau 2016 (ar gyfer y Pumed Senedd). Fodd bynnag, oherwydd newidiadau aelodaeth yn ystod y Pumed Senedd, roedd nifer y menywod mewn swyddi yn y Senedd wedi cynyddu i 48.3% cyn etholiad 2021.

Canfu Arolwg Ymgeiswyr Llywodraeth Leol yng Nghymru 2022 mai dim ond 4% o gynghorwyr sir a chymuned etholedig oedd o gefndir lleiafrifoedd ethnig (ac eithrio lleiafrifoedd Gwyn), o'i gymharu â 6.2% ym mhoblogaeth gyffredinol Cymru. Fodd bynnag, mae cyfran y cynghorwyr o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig wedi cynyddu o'i gymharu ag arolwg 2018.

Mae cynrychiolaeth menywod a lleiafrifoedd ethnig wedi gwella ymhlith penodiadau cyhoeddus yng Nghymru. Mae data gan y Comisiynydd Penodiadau Cyhoeddus yn dangos, yng Nghymru:

- Cynyddodd cyfran y penodiadau cyhoeddus ac ailbenodiadau pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig o 3.9% yn 2015/16 i 12.7% yn 2021/22.
- Yn 2021/22, roedd 58.8% o benodeion newydd yng Nghymru yn fenywod, o'i gymharu â 55.6% yn 2020/21.

Mae cyfran yr oedolion yng Nghymru ym mhob grŵp oedran sy'n teimlo eu bod yn perthyn i'w hardal leol wedi cynyddu. Yn 2020/21, mae pobl 65–74 oed (89%) a 75 oed a throsodd (90%) yn fwy tebygol o deimlo eu bod yn perthyn i'w hardal leol na'r rhai mewn grwpiau oedran iau.

Mae data Llywodraeth Cymru yn dangos, rhwng 2018/19 a 2021/22 yng Nghymru, fod cyfran yr aelwydydd â mynediad i'r rhyngrwyd gartref wedi gwella ar gyfer pobl 65–74 oed (83% i 88%) a 75 oed a throsodd (54% i 71%).

Beth sydd wedi gwaethygu?

Canfu dadansoddiad o Arolwg Cenedlaethol Cymru fod menywod yn sylweddol llai tebygol o deimlo'n ddiogel yn eu cymuned leol na dynion. Roedd menywod yn teimlo'n llai diogel yn 2021/22 nag yr oeddent yn 2016/17. Yn 2021/22, roedd 51% o fenywod yn teimlo'n ddiogel gartref ac yn cerdded neu'n teithio yn yr ardal leol (56% yn 2016/17) o'i gymharu ag 81% o ddynion (82% yn 2016/17).

Mae dadansoddiad lechyd Cyhoeddus Cymru yn dangos, yn 2016/17, fod 18.3% o bobl ifanc wedi nodi eu bod wedi gwneud y 60 munud o weithgarwch corfforol a argymhellir y dydd yn ystod y saith diwrnod diwethaf, o'i gymharu â 16.2% yn 2021/22.

Anghydraddoldebau parhaus

Pobl 75 oed a throsodd oedd fwyaf tebygol o fod wedi pleidleisio (80.8%) yn etholiad cyffredinol 2019, a'r rhai 18–24 oed (53.6%) a 25–34 oed (53.6%) oedd lleiaf tebygol.

Yn 2018/19, cytunodd 72.6% o oedolion heterorywiol yng Nghymru eu bod yn perthyn i'w cymuned leol o'i gymharu â 63.2% o oedolion sy'n hoyw, lesbiaidd, deurywiol neu â chyfeiriadedd rhywiol 'arall'.

Mae data o Arolwg Cenedlaethol Cymru yn dangos yn 2021/22:

- Roedd pobl 65–74 oed (40.5%) a 75 oed a throsodd (17.2%) yn llai tebygol na grwpiau oedran eraill o fod wedi cymryd rhan mewn unrhyw chwaraeon neu weithgaredd corfforol.
- Mae dynion yn gyson yn fwy tebygol o gymryd rhan mewn chwaraeon na menywod yng Nghymru, sef 60.7% o'i gymharu â 51.5% yn y drefn honno yn 2021/22.

Mae canfyddiadau gan Chwaraeon Cymru yn dangos, yn 2021/22, fod 42% o oedolion â salwch, anabledd neu wendid hirdymor (o'i gymharu â 68% heb) wedi cymryd rhan mewn o leiaf un gamp neu weithgaredd corfforol.

Mae oedolion hŷn mewn mwy o berygl o allgáu digidol ac anfantais. Mae'r rhai 65 oed neu hŷn yn dal yn llawer llai tebygol na grwpiau oedran iau o gael mynediad i'r rhyngrwyd gartref. Ar ben hynny, dim ond 24% o'r rhai dros 70 oed sy'n debygol o ddefnyddio technoleg ddigidol i gefnogi eu hiechyd o'i gymharu ag 87% o bobl 16–19 oed.

Casgliadau

Mae'r data yn ein Monitor Cydraddoldeb a Hawliau Dynol: A yw Cymru'n Decach? 2023 yn sail i'r dystiolaeth yn y briff hwn ac yn dangos darlun cymysg ers ein hadroddiad yn 2018.

Mae rhai meysydd o gynnydd. Mae'r rhain yn cynnwys:

- mwy o amrywiaeth mewn penodiadau cyhoeddus
- culhau'r bwlch cyflog rhwng y rhywiau
- culhau'r bwlch cyflogaeth rhwng pobl anabl a phobl nad ydynt yn anabl

Mae gwaith sylweddol i'w wneud i fynd i'r afael â rhai problemau hirhoedlog, ac i ymateb i heriau a chyfleoedd sy'n dod i'r amlwg.

Rydym wedi gweld ychydig o gynnydd mewn sawl maes. Er enghraifft, mae cyrhaeddiad addysgol dysgwyr anabl yng Nghymru yn cwmpo y tu ôl i Loegr a'r Alban. Mae tlodi yn parhau i fod yn broblem barhaus. Rydym wedi gweld cynnydd mewn troseddau a waethygydd gan hiliaeth a chrefydd ar yr un pryd â gostyngiad yn nifer y troseddau sy'n arwain at gyhuddiad. Mae heriau sy'n dod i'r amlwg yn cynnwys deallusrwydd artiffisial a newid hinsawdd.

Mae bylchau data a thystiolaeth yng Nghymru. Maent yn cyfyngu ar ein gallu i wneud asesiad cynhwysfawr a manwl o gynnydd.

Gwaethygydd y bylchau hyn gan y toriad i lif data a achoswyd gan y pandemig. Mae'r bylchau'n bodoli wrth gasglu data yn gyffredinol ac mewn data wedi'i ddadansoddi yn ôl rhanbarth a nodwedd warchodedig.

Rydym yn croesawu sefydlu unedau data cenedlaethol newydd. Mae'n hanfodol bod yr unedau data ac eraill yn parhau i fynd i'r afael â bylchau data er mwyn sicrhau mynediad at ddata gwell, wedi'i ddadgrynhoi a chyson. Gall hyn lywio gwneud penderfyniadau strategol a chyflawni effaith.

Mae'r briff hwn yn cynnwys cipolwg ar ganfyddiadau allweddol ein hadroddiad A yw Cymru'n Decach? 2023, gan dynnu ar ein data a'n tystiolaeth. Rydym yn annog pob plaid ac ymgeisydd sy'n sefyll i'w hethol i'r Senedd ym mis Mai 2026 i ystyried yr adroddiad llawn wrth iddynt ddatblygu eu cynlluniau eu hunain ar gyfer Cymru.

Cysylltiadau

wales@equalityhumanrights.com

Mae'r cyhoeddiad hwn ac adnoddau cysylltiedig ar gydraddoldeb a hawliau dynol ar gael o'n [gwefan](#).

Gellir cyfeirio cwestiynau a sylwadau ynghylch y cyhoeddiad hwn at: correspondence@equalityhumanrights.com. Rydym yn croesawu eich adborth.

I gael gwybodaeth ynghylch cael mynediad at un o'n cyhoeddiadau mewn fformat amgen, cysylltwch â: correspondence@equalityhumanrights.com.

[Cadwch lygad ar ein newyddion, digwyddiadau a chyhoeddiadau diweddaraf drwy gofrestru ar gyfer ein e-gylchlythyr.](#)

Gwasanaeth Cyngori a Chymorth Cydraddoldeb (EASS)

Am gyngor, gwybodaeth neu arweiniad ar faterion cydraddoldeb, gwahaniaethu neu hawliau dynol, cysylltwch â'r [Gwasanaeth Cyngori a Chymorth Cydraddoldeb](#), gwasanaeth annibynnol sy'n rhad ac am ddim.

Ffôn 0808 800 0082

Oriau 09:00 i 19:00 (Dydd Llun-Ddydd Gwener)
10:00 i 14:00 (Dydd Sadwrn)

Post FREEPOST EASS HELPLINE FPN6521

© 2025 Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol

Cyhoeddwyd Awst 2025